

Optegnelser om Slægten Harbou eller Hardebou,
 navnlig i det 17. og 18. Aarhundrede.

Ved Kapitain H. W. Harbou.

Nærværende Optegnelser ere for Størstedelen samlede i det kgl. Geheimearkiv, af hvis Embedsmænd jeg navnlig skylder Hr. Registrator Fr. Krarup Tak for den mig ydede elskværdige Veiledning; dog har jeg ogsaa i Krigsministeriets og i Kongerigets Arkiv samt paa det store kgl. Bibliothek søgt Oplysninger, og modtagen mangen værdifuld Haandsrækning. Angivelser af Fødsler, Dødsfald og Vielser hidrøre i Reglen, ved velvillig Imødekommen fra d'Hrr. Sognepræster, fra selve Kirkebøgerne, undertiden dog fra Lengnicks Uddrag af disse eller fra den almindelige Enkekasses Arkiv; fra den Del heraf, som er afgaaet til Norge, ere de med stor Tjenstvillighed tilstillede mig fra den norske alm. Enkekasse. En væsentlig Del af de norske Data skyldes dog Hr. Arkivfuldmægtig Huitfeldt-Kaas, der ikke blot selv har gennemgaaet og suppleret mine Samlinger, men ogsaa har formaaet d'Hrr. Bureauchef Lassen og Arkivfuldmægtig Thomle til samme Velvillie, hvorhos han har tilladt mig at disponere over de to ndf. aftrykte »Testamenter« (d. e. Personalia fra Ligprædikener), som i nyere Tid ere komne tilveie i Norge. At jeg, naar det drejede sig om Adelshistorien før Suveræniteten har søgt og fundet min Støtte hos Hr. Arkivassistent Thiset behøver neppe at tilføies. Idet jeg bringer de nævnte Herrer saavel som Andre, der have staaet mig bi under Arbeidet, min forbindtligste Tak, maa jeg tillige bede om Undskyldning for, at jeg ikke de utallige Steder, hvor de gjengivne Oplysninger ikke umiddelbart hidrøre fra mig selv, har kunnet nævne min velvillige Hjemmelsmand. Saavidt muligt har jeg dog selv efterslaaet de mig anviste Citater.

Naar jeg hermed forelægger mine — dillettantmæssige og som sagt kun ved megen godhedsfuld Bistand fra flere Sider tilveiebragte — Optegnelser for Tidsskriftets Læsere, maa det være mig tilladt at udtale det Haab, at en eller anden af disse kunde og vilde være mig behjælpelig med at udfylde Hullerne; thi, som det vil ses, har jeg paa flere Punkter ei formaaet at bringe Sagen til en tilfredsstillende Afslutning. Enhver, der har givet sig af med lignende Arbeider, ved imidlertid, hvor ofte en tilsyneladende uvæsentlig Oplysning kan vise

Vei der, hvor man ellers maatte give fortabt. Jeg beder derfor paa Forhaand ærede Vedkommende være overbeviste om, at selv de mindste Bidrag ville blive modtagne med den største Paaskjønnelse.

I Norge saavel som i Danmark har *Harbo* i lang Tid været og er endnu et ikke ualmindeligt Navn, om hvis Betydning og Oprindelse der er opstillet forskjellige mere eller mindre sindrige Hypoteser; rimeligt, om end kun i de færreste Tilfælde bevisligt, er det dog, at samtlige Slægter, der bære dette Navn, have faaet det som stammende fra *Harsyssel* (oprindelig Harthe- eller Hardsyssel), d. e. den Del af Nørrejylland, som begrændses af Limfjorden, Vesterhavet, Skjern-Aa og Skive-Aa, altsaa i Hovedsagen det nuværende Ringkjøbing Amt. Dette Landskabs Beboere have fra gammel Tid deres eget Navn, og de have det endnu den Dag idag, idetmindste i den nordvestlige i Harboøre udløbende Del; da jeg for ikke ret lang Tid siden spurgte min Oppasser, en Bondesøn fra Thyholm, om, hvad de Folk hedde, der boe Syd for Oddesund, svarede Karlen med et forstaaende Smil: »Dem kalde vi for Harboere«. — Om det nu er Harboerne selv, der, naar de have forladt Hjemstavn, have holdt saa fast ved deres Afstamning, eller de have haft noget Særegent ved sig, der har faaet deres nye Omgivelser til at bevare Mindet derom, skal jeg ikke kunne sige, men, idetmindste efter mit Skjøn, er der neppe noget andet af vore Landskaber, der saavel i ældre som i nyere Tid har givet Navn til saa mange Personer og Slægter i alle Samfundsklasser.

Allerede 1350 indstifter Biskop *Peder* af Ribe Sjølemesser for sin Fader *Thure Hartho*, sin Moder Kristine og sin Søster *Æse*; de havde Arvegods i Ballum ved Møgeltønder¹⁾ — 1424 optræder *Hardbo*, Væbner, paa Harbo-Bything og 1433 nævnes *Iens Hardbo*, Væbner, Husfoged paa Hammershus²⁾. — 1448 tilskjøder *Peder Hardbo* Graabrødre-Kloster i Viborg den Gaard i St. Mogens Sogn, som hans »Alfader« og Navne i Agber havde skjænket Klosteret³⁾.

¹⁾ Ribe Stifts Breve 162 (Gehark.), jvf. Kinch: Ribe Byes Historie. S. 190.

²⁾ Topogr. Saml. p. Pergam., Ulvborg H. Nr. 28, Bornholm Nr. 16, jvf. D. Mag. 1. Række III. S. 230.

³⁾ Heise: Diplomat. Vibergense. S. 37.

1492 forsegler *Jens Pedersen Harbo* i Lille Torup (se ndf.) med det Vaaben, som 52 Aar tilforn var tillagt *Knud Nielsen*, Stamfaderen til Familien *Harbou*, og hans Efterkommere, der i henved 200 Aar vare bosatte i Rinds Herred, holdt stadig fast ved Harbo-Navnet, hvad der ligeledes gjælder om to andre jydsk Slægter, der kunne forfølges gjennem samme Tidsrum, nemlig de Smaaadelsmænd, der eiede *Nielsbygaard* (Føvling Sogn, Malt Herred), og som maaske have faaet Navnet fra Knud Niensens Slægt (hvorum mere ndf.), og en i Middelsom Herred meget udbredt og anset *Bondeslægt*, om hvilken det ligeledes er nævnt som en Mulighed, at den oprindelig var en Gren af den i det nærliggende Rinds Herred bosatte adelige Familie¹).

Povl Harboe, Renteskriver 1570²), er uden Tvivl den samme som senere kaldes kongelig Pensionarius paa Lammehave (Ringe Sogn, Gudme Herred, Fyen); fra ham stammer en endnu blomstrende Slægt, af hvilken talrige Medlemmer have tjent i geistlige og civile Embeder, i Hæren og i Flaaden. Slægtens bekendteste Mand er *Ludvig Harboe*, † 1783 som Biskop over Sjællands Stift; en Søster til denne havde i Ægteskab med en Præst *Qvedens* paa Føhr en Søn, der antog Moderens Slægtnavn, som hans Efterkommere endnu føre. — En anden gammel Slægt (eller er det en Gren af samme Slægt? Ringe ligger kun et Par Mil fra Nyborg) stammer fra *Niels Pedersen Harbo* fra Nyborg, der synes at være kommen til Norge i en dansk Adelsmands Tjeneste, 1633 nævnes som Foged og 1636 bliver Borger i Bergen, hvor han dør som Raadmand 1651; hans Slægt har navnlig været knyttet til Bergenegegnen og tæller endel Præster blandt sine Medlemmer, af hvilke Andre have henhørt til den egentlige Borgerstand³). I denne Stand bæres Navnet ogsaa i Danmark, f. Ex. i Skælskør, af forholdsvis gamle og udbredte Familier, der i nyere Tid tildels ere gaaede over i Embedsstanden. I Ringkjøbing Kirkebøger forekommer

¹) Saml. t. jydsk Hist. og Top. II. (Heise, Hemmestrup). S. 325—26.

²) Hübertz: Aarhus I, S. 150 og 157; Secher: Kongens Rettertings Domme, S. 157; Gjessing Jubellærere II, under Hersleb, Stamtavlen.

³) Gjessing Jubellærere II, under Joh. Schrøder, Stamtavle IV (Peder Pedersen). Jvfr. Norske Mag. II; Nicolajsen: Norske Stiftelser III.

Navnet hyppigt omkring Aar 1700, men Livsstillingen er kun anført for en af de Paagjældende, en Fuldmægtig paa Amtstuen Niels Harboe, † 1727.

Faderen til de to bekendte Brødre *Jens* og *Andreas Harboe*, begge adlede 1684, var ligesom fornævnte Povl Harboe ansat under Rentekammeret; disse Brødre efterlod ikke Sønner, men beslægtet med dem er vistnok *Christian Frandsen Harboe*, der døde 1753 som Oberst og Chef for Nordenfjeldske Dragon-Regt., og som i F. Krogh: Dansk Adelskalender urigtig angives at nedstamme fra *Christian Harbou* til Nygaard paa Langeland; Efterkommerne af disse tvende saavel som af endnu en tredie *Christian Harboe*, der 1730 gik af som Major ved 1. Smaalenske Inf. Regt., have i forrige Aarhundrede været talrigt repræsenterede i den dansk-norske Hær; ialt kjendes i dette Tidsrum 40—50 Officerer ved Navn Harbou eller Harboe.

Skjøndt nu nogle af de anførte Slægter væsentlig maa regnes for danske, andre for norske (tiltrods for hvad der er sagt om deres formentlige Oprindelse), have de dog næsten alle været mere eller mindre knyttede til begge Riger. At de ofte ere blevne forvexlede og sammenblandede, er naturligt, saameget mere som Fornavnene tidt ere eens, og Medlemmer af forskellige Slægter paa flere Maader have været i Berøring med hinanden, ved Svogerskab, Fadderskab, Tjenestestilling o. l. Udførligere trykte Stamtavler foreligger kun for Efterkommerne af Povl Harboe paa Lammehave¹⁾; det turde imidlertid have sin Interesse ogsaa om andre af de i det Foregaaende nævnte Slægters Genealogi at erholde fyldigere Oplysninger, og det er da saadanne jeg til en Begyndelse har søgt at tilvejebringe for min egen Slægt.

Endnu et Par Ord om Navnets Stavemaade, der selvfølgelig indtil omtrent 1700 har været underkastet mangfoldige Variationer. Som man vil have set, har' der oprindeligt efter første Stavelse været indskudt en *d*-Lyd, og om den end ofte faldt bort, skrev dog endnu den nævnte Eier af Nygaard († 1687), hans Fader og

---

¹⁾ Gjessing anf. St.; Lengnicks Stamtavle Frederik Carl Harboe (Biskoppens Broder).

Broder samt enkelte af deres jydsk Slægtninge sig altid *Hardebou*. Hermed ophører denne Skrivemaade, hvorimod Christian Hardebous Efterkommere beholdt *u*-et i sidste Stavelse, medens Harboe ellers er den almindelige Skrivemaade. Endebogstavet er saaledes i de sidste 200 Aar, naar det hidrører fra en Person selv eller hans Nærmeste, et efter min Erfaring sikkert Kjendetegn paa, om Vedkommende hører til den fra Knud Nielsen stammende adelige Familie eller ei. Det bør maaske nævnes, at ogsaa Navnet *Horrebou* kun er en Variant af Harbo, og at Stamfaderen til Slægten af dette Navn, en Fiskerson fra Løgstør, endnu 1711 skrev sig »Harboe«¹⁾.

Det Skjoldbrev, der tildeltes *Knud Nielsen*, Stamfaderen til Familien Harbou er udstedt Aar 1440 paa Ørekrog²⁾; i Brevet nævnes »Troskab og villig Tjeneste, han Riget hidtil gjort haver«, men den nærmere Anledning er ubekjendt. Vaabnet er i Hovedsagen det samme som Juelernes, nemlig en (sexoddet hvid) Stjerne over 3 Bølger i blaat Felt og paa Hjelman 2 (Jomfru-)Arme (en blaa og en grøn) holdende en lignende Stjerne. Samme Vaaben førtes fremdeles af Familien Rekhals, kun at Skjoldets Farve her er rød. At Stjernen er bleven betragtet som den væsentlige Del af Familiens Vaaben, synes at fremgaa af et Par ndf. anførte Exempler; den har forresten i næsten alle gamle Segl o. desl. 7 Spidser.

Det beroer paa en Forvexling med en anden samtidig Knud Nielsen (der førte Dyrenes Vaaben: 2 Vesselhorn), naar Harbouernes Stamfader fl. St. angives at have været gift med Fru Inger Bille og Eier af Vedfuglebjerg (nu Fuglebjerg, Ø. Flakkebjerg Herred paa Sjælland)³⁾; ligesom de andre Bærere af Stjerne- og Bølgevaabnet har han uden Tvivl hort hjemme i Jylland, og særlig i Harsyssel, hvor vi idetmindste finde hans nærmeste Efterkommere,

¹⁾ Personalialia i Kongerigets Arkiv, jvf. Trinitatis Kirkebog (Univ. Bibl.); Stamtavle over Slægten (v. Kpt. Grandjean) findes i Personalhist. Tidsskr. II, Tillæg.

²⁾ Aftrykt i Mag. t. d. danske Adels Hist. I, S. 244 (efter en Kopi af Klevenfeldt).

³⁾ Jvf. F. Krogh: D. Adelskal. S. 478.

af hvilke flere staa i Tjeneste hos et Medlem af den mægtige Familie *Gyldenstjerne*, Rigshofmesteren Hr. Niels Eriksen til Tim og Langtind. Allerede 1444 optræder paa Harbo-Bything (d. e. Harssyssels Thing) en velbaaren Svend *Jens Knudsen*, Foged paa Langtind (Eising Sogn, Ginding H.) paa sin Herres, fornævnte Hr. Niels Eriksens Vegne¹⁾. 1452 giver *Christen Knudsen* Hr. Niels Kvittring for sin tilgodehavende Løn og forseglor her, ligesom da han 1457 optræder paa Ginding Herredsting som Vidne for Hr. Niels, med Stjerne og Bolger²⁾. 1468 tilskjæder *Peder Knudsen* sin Broder Jens en Trediepart af Engbjerggaard (Engbjerg S., Vandfuld H.), af hvilken Jens ligeledes eier en Trediepart og Thomas Krabbe til Herringgaard en Fjerdepart. 1490 holder Jens Knudsen Skifte med Sidstnævnte, der altsaa er hans Slægtning³⁾. 1499 sælger Marine Christensdatter, Jens Knudsens Efterleverske, Gods i Hjerm Herred, Veirum og Handbjerg Sogne, af hvilke det sidste i sin Tid var Annex til Eising⁴⁾. Maaske er det Enken efter vor Jens Knudsen, som rigtignok andetsteds siges at have været gift med Karen Serlin.

Forinden jeg omtaler de Linier, der bevislig nedstammer henholdsvis fra Jens og Peder Knudsen, skal jeg kortelig nævne nogle Personer, hvis Plads paa Stamtavlen ei lader sig konstatere, men som, naar man ser hen til deres Vaaben og Hjemstavn, maaske dog henhøre til Slægten. 1471 forekommer *Christen Krabbe* Landstingshører i Jylland, der ligesaavel som en senere *Christen Krabbe*, Præst i Husby (Ulvborg H.) 1526, bruger Bolge- og Stjerne-Vaabnet⁵⁾; som ovf. omtalt vare Knud Nielsens Sønner beslægtede med Familien Krabbe (med 5 Ruder i Vaabnet) maaske gennem deres Moder, og i saa Fald var det jo ikke utænkligt, at den ældre Christen Krabbe kunde vare identisk med Christen Knudsen. — 1475 hænger Hr. *Lafredz* (Person?) Sognepræst til Eising

¹⁾ Topogr. Saml. p. Perg. Hjerm H. Nr. 46.

²⁾ Voss: Saml. t. Adelen, Gyldenstjerne; Topogr. Saml. p. Perg. Ginding H. Nr. 41.

³⁾ Herredagsdombog 1547, fol. 128 ff.; jvf. Personahist. Tidsskr. III, S. 43.

⁴⁾ Elline Gøyes Jordebog, jvf. Jydske Saml., 2. Række I, S. 187.

⁵⁾ Top. Saml. p. Perg., Sønderhald H. Nr. 61, jvf. Barner: Familien Rosenkrantz, I, D. 133. Henry Petersen: Geistlige Sigiller. S. 947.

sit Segl (med Stjerne og Bølger) under et Sognevidne, Hr. Niels Eriksen lader læse, og 1486 besegler Hr. Lawris Winther, Sognepræst til Eising, Skiftet mellem Hr. Nielses Børn¹⁾; sidstnævnte Segl mangler desværre, men man tør vel antage, at de to Præster ere en og samme Person, hvis Fader saa maaske er Peder Knudsen, medens Moderen er af Familien Vinter (hjemmehørende paa Mors). — Fremdeles finde vi 1505 Mester *Jens Christensen*, Kannik i Ribe, formentlig en Søn af Christen Knudsen²⁾, og 1558 *Peder Christensen*, der faar den norske Sædegaard *Trosvig* i Mageskifte af Kongen for Kjærgaard og Tybogaard i Lomborg Sogn (Skodborg H.)³⁾; denne forseglers rigtignok her kun med en Stjerne i Vaabnet, men 1582 fører han baade Stjerne og Bølger⁴⁾, begge Gange med Bogstaverne P. C.; at han skulde være Søn af den ndf. omtalte Christen Harbou til Holris er ikke rimeligt, da denne Linie dengang alt i to Generationer havde brugt Slægtsnavnet; og lignende Grunde tale mod, at han skulde være en Juel; snarere turde han være en Sønesøn eller Sønesøns Søn af Jens eller Christen Knudsen. Ved Mageskiftet kalder Peder Christensen Christopher Mogensen (Handingmand) til Brandsthorp for sin Svoger; han har rimeligvis været gift med Beritte Mogensdatter (Handingmand), der 1589 sælger Gods til sin Søstersøn Thorben Thorbensen (Skaktavl) til Nordvie⁵⁾.

Ved fornævnte Leilighed 1547 omtales Jens Knudsen som Farfader til Jens Mogensen til *Sindinggaard* (Sinding S., Hammerum H.), med hvis Brodersøn og Navne den fra Jens Knudsen stammende Linie uddøde 1634. Den førte aldrig noget Slægtsnavn, men kaldes i Slægtebøger o. L. undertiden for »Hvide«⁶⁾. Det maa være tilladt her at indskyde den Bemærkning, at jeg ikke tør tilægge mig den Erik Mogensøn til Sedinge, som var gift med Anne

¹⁾ Geistl. Sigiller 940, jvf. Fam. Rosenkrantz I. D. 166.

²⁾ Geistl. Sigiller 890.

³⁾ Topogr. Saml. p. Perg. Mageskifter Nr. 114; jvf. Norske Rigsregistrarer I, S. 240, hvor der fejlagtig staaer »Lønborg« Sogn.

⁴⁾ Saml. af Hyldinger i Geh-ark.

⁵⁾ Meddelelse fra Hr. Huitfeldt-Kaas.

⁶⁾ Saaledes ogsaa i Stamtavlen Sparre-Kaas, Personalhist. Tidsskr. V, S. 15 og 16.

Ottesdatter (Huitfeldt) 1532; formentlig var han en Laalik af Familien Hardenberg¹⁾. Navnet Sæding (Sædding) forekommer iøvrigt saavel paa Laaland (Fuglse H.) som i Jylland (Bølling H. og V. Horne H.).

Peder Knudsens Efterkommere gik østerpaa til Rinds Herred og havde her i Løbet af de næste 200 Aar Besiddelser i næsten alle Herredets Sogne; Slægtens Vaaben m. m. findes ogsaa endnu anbragt paa forskjellig Maade i flere af Kirkerne. 1485 udmeldes *Jess Harbo af Tordrup* til at foretage en Granskningsforretning, ved hvis Besegling s. A. han dog kaldes *Niels Harbo*²⁾; om det er samme Person, tør jeg ikke sige, da Omskriften om Seglet er ulæselig; det viser ogsaa kun Stjernen; snarere turde det være Brødre, thi under 2 Skjoder, udstedte 1492 til Hr. Erik Ottosen (Rosenkrantz) til Bjørnholm, hænger Segl med det fuldstændige Vaaben og Omskriften: Jens Petersen Harbo; denne skrives i Dokumenterne til Lille Torup³⁾. En Landsby af dette Navn ligger i Ulbjerg Sogn, Rinds Herred, og det kan vel antages, at det er det i samme Sogn liggende Ulstrup, der er ment, naar Jens Harbo kaldes til Wolstrup, da han 1505 giver Viborg Bispestol Skjode paa Gaarden Tulstrup i Hvam Sogn og 3 Gaarde i Nabosognet Tostrup, hvilke 4 Gaarde han 1502 havde faaet i Mageskifte for Gods i Hald Herred af Hr. Predbjørn Podebusk⁴⁾, der var Svingersøn af Hr. Erik Ottosen og forlenet med Rinds Herred. Da han 1507 sælger Gods i Hvam, Bjerregrav og Ulbjerg Sogne (bl. A. 3 Gaarde i Torup) til Niels Clementsen til Avnsbjerg, skrives han i Restrup⁵⁾, og da hans Hustru er Medudsteder af Skjødet, har han faaet Godset med hende. Hun kaldes i den ndf. trykte Ligtale over Christian Harbou for Anne Seefeld, hvorom dog Intet vides; derimod synes hun at have været nær i Slægt med, maaske Datter af Lars Skadeland til

¹⁾ Danmarks Adels Aarvog 1887, S. 219; jvf. Personalhist. Tidsskr. IV, Stamtavle I til S. 120.

²⁾ Aarhus Raadstueark.; jvf. Hübertz Aarhus I, S. 44 og 46. Jens Harboe forekommer ligeledes i Jydske Saml. VIII, S. 308.

³⁾ Top. Saml. p. Perg. Gjørlov H.; Arkivet paa Ravnholt.

⁴⁾ Ældste Arkivregistr. II, S. 234.

⁵⁾ Kolderup Rosenvinge; Gl. danske Domme, I, S. 79. Jfr. Jydske Saml. 2. R. I, S. 191 og 212. Sidstnævnte Sted syntes Korrup at være en Skrivfeil for Torrup.

Restrup¹⁾. Da Jens Harbou desuden som anført har eiet Gods længere østerpaa, ledes Tanken hen paa, at han kunde være den »Johannes Harthbo« der »cum consorte sua Marina« lod gjøre en Kalk, der endnu findes i Hem Kirke ved Mariager, og som efter Ornamenten m. v. maa henføres til de sidste Aar af det 15. Aarh.²⁾.

Jeg skal her kortelig omtale den i Indledningen nævnte *Nielsby-Slægt* eftersom det jo ligger nær at antage at den *Peer Hardbo*, der 1510 var Slotsfoged paa Riberhus³⁾, hvor fornævnte Hr. Predbjørn Podebusk da var Lensmand, er Søn af Jens Pedersen i Torup, ligesom ogsaa, at det er den samme Peder Harbo, som 1533, da han rider Markeskjel i Holsted Enge, har erhvervet den nærliggende Nielsbygaard⁴⁾, hvor der levede Smaaadelsmænd af hans Navn indtil over Midten af det 17de Aarh. Hvilket Vaaben disse har brugt, er imidlertid ikke konstateret. Seglet under den omtalte Markeskjelforretning 1533 er meget utydeligt, men synes at vise et Vaaben med en halv Lillie. Hyldingen 1580 har en Peder Harbo til Nielsby forsegleet blandt Adelen, men med en Art Bomærke: 2 opreiste Løver holdende et Hjerte og derover P. H. Dr. O. Nielsen mener at have set, at en af dem har ført en Murtinde, altsaa samme Vaaben som bl. A. Familien Galskyt; Peder Galskyt, der 1586 skrives til Nielsby, kunde derfor være identisk med Peder Harbo til Nielsby 1588; sandsynligere forekommer det mig dog, at han har været gift med en Søster til Sidstnævnte. Murtindevaabnet i Forbindelse med oftnævnte Gaards Navn førtes iøvrigt allerede 1388 af Niels Lavesen (Rudbek), og saafremt det skulde bekræfte sig, at Nielsby-Harboerne have ført dette Vaaben, var der jo en Mulighed for, at de paa fædrene Side vare Ætlinge af Niels Lavesen, men paa mødrene Side nedstammede fra Slotsfogeden paa Riberhus, hvis Slægtsnavn de havde antaget⁵⁾. Idet jeg indtil videre lader dette staa hen, skal jeg dog som en Omstændighed, der tyder

¹⁾ Gl. d. Domme, anf. St.

²⁾ Meddelelse fra Dr. Henry Petersen, jvf. Danske Atlas IV, S. 544.

³⁾ O. Nielsen: Malt Herred, hvor denne Familie oftere omtales og hvorfra flere af de efterfølgende Notitser ere tagne.

⁴⁾ Topogr. Saml. p. Papir: Endrupholm. 1533 $\frac{3}{8}$.

⁵⁾ Mundtl. Meddelelser fra Dr. O. Nielsen og Hr. A. Thiset.

paa en Forbindelse med Knud Nielsens Slægt, nævne, at Hans Harbo til Nielsby 1658 beder Peder, Niels og Christian Harbou (saavidt skjønnes Mænd af denne Slægt) til Vitterlighed at besegle et Pantebrev; Beviset svækkes dog atter ved, at disse »danske gode Mænd af Adel« ei komme tilstede, saa at han i deres Sted maa tage tiltakke med Præster og Bønder¹⁾. — Navnet »Peder Harbo til Nielsby« forekommer i Tidsrummet 1533—1625 flere Gange, uden at det kan afgjøres, hvorvidt det er 2, 3 eller 4 forskellige Personer, eller hvorledes disse indbyrdes ere i Slægt. Den første eller anden i Rækken var gift med en Slægtning af Tyge Kalf og Fru Herløv — maaske en Søster eller Faster af Niels Krag til Kjellingbjerg²⁾. Som saa mange andre af de til den gamle Adel og navnlig dennes lavere Klasse hørende Slægter, forsvinder den her omtalte i sidste Halvdæl af det 17de Aarh., efterat det i de senere Aar var gaaet mere og mere tilbage for den. Hvor ringe Nielsby-Slægtens Anseelse paa den senere Tid var, sees deraf, at Kong Christian IV 1642, da Hans og Niels Harbo havde svoret i den berygtede Niels Arenfeldtske Sag, benævner dem (tilligemed de andre Mededsmænd) »en Hoben Skrattinger og Skjælmer« og beordrer deres Adel noiere undersøgt³⁾. Om de sidste Led haves i genealogisk Henseende følgende Oplysninger:

Peder Harbo
til Nielsby 1625, gift med Fru Sidsel Brun⁴⁾

Hans Harbo til Nielsby 1642, † 1660 ell. 1661; g. m. . . . ?	Niels Harbo til Nielsby 1642, sælger 1656 sin Anpart i Gaarden til Broderen.
--	--

Peder Harbo til Nielsby 1661, vistnok † kort efter.	en Datter g. m. Mikkel Pedersen til Nielsby 1662 og 1688, Herredsfoged i Malt Herred, (en ufri Mand).
--	---

Men tilbage til Rindsherred; her træffe vi paany Navnet sammen med Niels Clementsens⁵⁾, idet dennes Datter *Kirsten* var gift

¹⁾ Viborg Skjøde- og Pantebog.

²⁾ Tegn. o. a. L. 1550.

³⁾ Chr. IV's egenh. Breve 1641—44, S. 176.

⁴⁾ Viborg Skjøde- og Pantebog 1656.

⁵⁾ Da vel de Færreste kjende dette Navn uden i Forbindelse med mere eller mindre graverende Tillægsord, henvises til, at en Afhandling af d'Hrr. Dr. jur.

med Jens Harbous Søn *Christen*, som saaledes atter kom i Besiddelse af det af hans Forældre afhændede Gods bl. A. Sædegaarden *Restrup* i Hvam Sogn. Fru Kirsten Nielsdatter og hendes Søn Niels Harbou skjænkede 1558 en Klokke til Hvam Kirke; den er der endnu, men den skal daarlige kunne bruges længere¹⁾. Samme Niels var det, over hvem hans Hustru Fru *Berette Munk*, Datter af Niels Munk til Gjessinggaard og Anne Kruse lod sætte en Ligsten der endnu findes i Hvam Kirke med Begges Billeder i hel Figur samt deres fædrene og mødrene Vaabner¹⁾; hun synes at have været gift paany med Iver Grøn til Hvidbjerggaard²⁾. — Christen Harbous anden Søn *Jørgen Harbou* var gift 1° med *Dorthe Kruse*, Datter af Christopher Kruse til Balle og Anne Seefeld; 2° med *Else Munk*, Søster til hans Broderkone. Han angives sædvanlig kun at have havt to Sønner, *Otte* af første og *Christen* af andet Ægteskab; der maa imidlertid endnu tilføies en tredje Søn *Niels*; thi da Christen 1595 udgiver et Morgengavebrev til sin Hustru, sker det med Samtykke af efternævnte: Otte og Niels Harbou, Claus Mund (g. m. Søsteren Kirsten), Povl Jacobsen (der altsaa ligeledes maa være gift med en Søster, maaske Gissel?) og Jomfru Margrethe Jørgensdatter³⁾; endvidere er det af de ndf. anførte Data indlysende, at det ei kan være den samme Niels Harbou, der var gift med Fru Mette Munk og med Fru Anne Lunov⁴⁾. Idet det altsaa maa antages, at Jørgen Harbou har havt disse tre Sønner, bliver han nærmeste fælles Stamfader for de udover Midten af det 17de Aarh. levende Medlemmer af Slægten, hvad der ogsaa passer med en samtidig Optegnelse⁵⁾: at han var den eneste dalevende (adelige?) Efterkommer af Niels Clementsen.

Efter denne Redegjørelse for de ældre Leds Genealogi skal jeg

V. Secher og A. Thiset i Jydske Saml. 2. R. I, sætter Niels Clemensens Liv og Virksomhed i et langt fordelagtigere Lys, end tidligere er sket.

¹⁾ Meddelelse fra Hr. Evald Tang Kristensen. — Stenen er afbildet i Klevenfeldt: *Nobilitas Danica ex Monumentis*.

²⁾ Secher: *Kongens Rettertings Domme*, I, S. 531.

³⁾ Viborg Landthings Dombog 1630, 14/8.

⁴⁾ Som f. Ex. angivet i de Benzonske Stamtavler og i Krogh: *D. Adelskal* S. 183.

⁵⁾ Af Fru Anne Krabbe, jvf. *Jydske Saml.* 2. R. I, S. 134.

— forinden jeg gaar over til noget mere detailleret at omtale enkelte Personer i nyere Tid — endnu sige et Par Ord om Slægtens Besiddelser i det 17de Aarhundrede.

Da Niels Harbou 1560 var død uden Livsarvinger og hans Enke, som anført, giftede sig paany med Iver Grøn, var endel Gods særlig af Restrup gaaet ud af Familien, men den Afdødes Broder, Jørgen Harbou, beholdt dog stadig en Part i Gaarden; i *Hvam* By havde han desuden hele to Sædegaarde Østergaarden og Storgaarden (»Hvam-Gaard»), som dog neppe have været væsentlig bedre end Byens Bøndergaarde; endvidere *Holris* i Hersom Sogn og *Vesterris* i Testrup Sogn alt i Rinds Herred; Strøgods havde han bl. A. i Vendsyssel¹⁾. Han synes saaledes at have været en ret velstaaende Mand og kunde da ogsaa anvende noget paa sine Sønners Opdragelse. Saaledes fik Otte 1581 en Anbefalingsskrivelse fra Kong Frederik II til Pfalzgreve Johan Casimir, for at han kunde forsøge sig udenlands »sonderlich aber bey E. L. Hof»²⁾; Christen studerede i Wittenberg, hvor han dog neppe udelukkende har helliget sig til Videnskaben, thi 1592 maatte hans Fader betale endel Gjæld, han der havde efterladt³⁾.

Efter Jørgen Harbous Død skrives hans Svigersøn Niels Munk til Vesterris; af Sonnerne synes Otte og Niels at have faaet Godset i Hvam og Christen Holris, hvilket selvfølgelig ikke udelukker, at de efter Tidens Skik enten hver for sig eller i Fællesskab have havt Strøgods andetsteds. Exempelvis kan nævnes, at Niels's Søn Peder (til Slemstrup) 1656 til Borgemester og Raad i Mariager pantsætter en Part, han har i to Gaarde i Nørhald Herred, henholdsvis i V. Tørslev By og Sogn og i Ørrild, Faarup Sogn⁴⁾, og at Christens Søn Niels (til Egelykke) 1662 nævner en Anpart han har i samme Gods⁵⁾.

Jørgen Harbous 3 Søner vare døde før 1630 efterladende en ret talrig Efterslægt, men desværre ikke et tilsvarende Hartkorn.

¹⁾ Wulff: Vendelbo Stifts Historie, S. 211, jvf. Nyt hist. Tidsskr. III, S. 545.

²⁾ Kopi af Brevet i Klevenfeldts Dokumentsaml.

³⁾ Jydske Tegnelser 1592, jvf. 1593.

⁴⁾ Viborg Skj. og P-bog.

⁵⁾ Jordebog over Egelykke (Gehark.).

Ved Skiftet efter Niels blev en Broderlod ansat til 12 Td. 1 Skp. Aabomaal, og Enken Fru Mette Munk angiver 1661 sin Eiendom Østergaard som »en ringe Bondegaard lige paa Ager og Eng med de andre Helgaarde i Hvam By uden aleneste et Stykke Eng til 10 Læs Hø, som jeg mere end de Andre haver«; af Gods eiede Fru Mette kun en Halvgaard, en jordløs Mølle og et Gadehus. — I Arven efter hendes Mands Broder Christen var en Søsterlod endog kun 3¹/₂ Td. Det lykkedes dog endnu at holde det gaaende i en Generation eller to: havde man selv lidt Gods og fik lidt til ved Giftermaal, kunde man et af Stederne købe sine Slægtninge ud, eller ogsaa solgte man begge Dele og købte sig an andetsteds. Paa denne Maade var Slægten ved det skjæbnsvangre Aar 1660 spredt i forskellige Egne af Jylland, paa Langeland og i Norge, og var ved nævnte Tidspunkt eller dog ikke længe forinden i Besiddelse af følgende Sædegaarde — for nogles Vedkommende dog kun delvis og i kort Tid:

- i Viborg   Amt: *Holris*, Hersom S. og *Østergaard*, Hvam S.,
Rinds H.
- Aalborg   —: *Slemstrup*, Aars S., og *Mølgaard*, Havbro S.
Aars H.; Andel i *Frebjerggaard*, Farsø S.
Gislum H., og i *Vorgaard*, Bælum S. Hellum H.
- Hjørring   —: *Sludstrup*, Skjærum S. Vennebjerg H. og Andel
i *Skaarupgaard*, Tolne S. Horns H.
- Thisted   —: *Nebel*, Vester Vandet S., og *Røgilgaard*, Hjarde-
maal S. Hillerslev H.
- Ringkjøbing   —: *Toustrup*, Meirup S. Hjerm H., og *Søgaard*,
Holmsland Ny S. Hind H.
- Svendborg   —: *Nygaard*, Stoense S., *Egelykke* og *Hegnet*,
Bødstrup S., Langelands Nørre H.; samt Andel
i *Tidseholt*, Veistrup S. Gudme H.
- Bratsberg   —: *Jomfruland*, Sandøkedals S., og *Bjerkevoold*,
Eidanger S. Bamble Fogderi.

At Familien skulde have eiet *Nedergaard*¹⁾ (Bødstrup S. Langeland Nørre H.) beroer paa en Feiltagelse; derimod ved jeg ei, hvad

¹⁾ Traps Beskrivelse af Danmark, 2. Udgave. VI, S 298.

jeg skal sige om *Kleitrupgaard* (Kleitrup S. Rinds H.) »som endnu har været til i det 17de Aarhundrede og har været beboet af de Harbouer og Urner, hvis Vaabener findes i Kirken«¹⁾. Det samme gjælder om *Viffertsholm* (Solbjerg S. Hellum H.) og om *Balle* (Falslev S. Onsild H.); om disse to se ndf. ved Christen (Nielsen) Harbou til Holris.

Som man kan sige sig selv, og som det ogsaa fremgaar af de i Anledning af den ny Matrikuls Indførelse (1664) indsendte Jordebøger, var det ikke store Herregaarde her er Tale om, hverken hvad Hovedgaardene eller hvad Bøndergodset angaar; af det sidstnævnte stod tilmed en stor Del, navnlig i Rinds Herred og Lange-land, øde som Følge af Krigsbegivenhederne, og da fremdeles Antallet af Arvinger som oftest stod i omvendt Forhold til Arvens Størrelse, kan man ei undre sig over, at samtlige Eiendomme under de daværende uheldige Konjunkturer, navnlig for Smaa-adelen, inden Aarhundredets Udgang vare gaaede over i fremmede Hænder. Længst holdt den langelandske Linie sine Besiddelser (Egelykke blev solgt c. 1687, Nygaard 1695, Hegnet maaske først 1700), og det er da ogsaa den eneste, hvis senere Skjæbne kan forfølges. De andre Linier antages at være uddøde senest i første Halvdel af forrige Aarhundrede, men, da de — om jeg saa tør udtrykke mig — »ende blindt«, er den Mulighed jo ikke udelukket, at de kunne gjenfindes, hvor man mindst venter det.

Generation VII.

Otte Harbous og Ingeborg Skades Børn.

Jørgen Harbou. Som rimelig var opkaldte hver af Jørgen Harbou d. Æ.s Sønner en Søn efter Farfaderen, og det er derfor ikke altid let at se, til hvem af disse man skal henføre de Optegnelser fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, hvor Navnet forekommer. Rimeligvis var det dog den ældste Broder Ottes Søn, der 1618 fulgte med Rigens Admiral Hr. Ove Gjedde til Ostindien, da Handelen der blev oprettet²⁾, og maaske det ogsaa var ham

¹⁾ Danske Atlas IV S. 655.

²⁾ Kaasbølls Registre Tome II.

som 1629 deltog i nogle Stridigheder ved et Præstevalg i Undal (Raabygdelaaget)¹⁾; han var sikkert den eneste, der levede saa længe, at der var Anledning til at omtale ham som »en vel studeret Mand«²⁾; thi hans Navnefættene døde begge ikke længe efter deres respektive Fædre. 1654 og senere forekommer Jørgen Ottesen flere Gange som Vitterlighedsvidne stadig i Forbindelse med Viffert Seefeld til Viffertsholm og Refsnæs. I November 1660 gjør denne Indberetning om, at Jørgen er død paa Viffertsholm, hvor han har opholdt sig i nogle Aar, og hvor hans Gods, Formue og Løsøre befinder sig; Jordegods har han neppe eiet dengang. Christen Harbou til Holris og Peder Seefeld til Dalsgaard beskikkes til Skiftekommissærer i hans Bo³⁾. Han døde ugift ligesom Broderen

Christen Harbou, der 1632, som nærmere Frænde end Viffert Seefeld, beskikkedes til Værge for sin Mosters Søn, Niels Frebjerg, og Datterdatter Jomfru Anne Brun; de vare dog ikke fornøiede med ham og fik ham 1635 afløst af deres Broder og Morbroder Povl Frebjerg⁴⁾. Maaske det ogsaa var ham, der 1642 var Værge for Jomfru Maren Seefeld ved Skiftet efter hendes Moder.

Niels Harbou var gift med *Anne Lunov*, Datter af Laurids Lunov til Restrup og Fru Else Krag, vistnok omtrent 1624, da Svigermoderen under 1. Oktober tilskjæder ham Halvparten af *Restrup* Hovedgaard og af Horsvad Kro mod en Gaard i Skals By og Sogn (Rinds H.)⁵⁾. 1626 nævnes en Niels Harbou til *Blodvad* (en ellers ubekjendt Lokalitet) med andre af Adel paa en Udeskningsforretning hos Erik Lykke⁶⁾; er det den samme Mand? 1632 holdes Skifte efter Fru Else⁷⁾; Niels Harbou faar noget Bondergods, som han tilligemed sin Halvpart af Restrup under

¹⁾ Faye Christianssands Stifts Hist. S. 233.

²⁾ Kaasbølls Registre Tome II.

³⁾ Jydske Tegnelser og Indlæg.

⁴⁾ Jydske Tegn.

⁵⁾ Viborg Landstings Skjøde og Pantebog, der naar ikke anden Hjemmel er anført, ligeledes er Kilden til de i det efterfølgende omhandlede Eiendoms-Transaktioner i Jylland.

⁶⁾ Klevenfeldt, der angiver Herredagsdombogen som Kilde.

⁷⁾ Jydske Tegn.

20. Oktober 1633 skjøder til sin Svoger Jesper Lunov, vistnok mod Bøndergods i Thy; den 20. Januar næsteften faar han desuden af Gunde Lange Skjøde paa Gaardene *Vester- og Øster Nebel*, hvortil hans Hustrus Broder Erik Lunov forstrækker ham 400 Rdl. 1648 tilsiges han til Kroningen, men skal være død Aaret efter¹⁾ og begravet i V. Vandet Kirke²⁾.

Fru Anne Lunov overlevede ham og var endnu 1655 saa velhavende, at hun kunde forøge sit Gods med et Bol i V. Vandet (Skjøde af 15. September), som Søren Terkildsen havde faaet af Kronen. 1662 indsender hun sammen med *Johan Addesen von Buchfelt*, der var gift med hendes Datter *Ingeborg Harbou*, Jordebog over Nebel; Hovedgaarden sættes da til 18 Td. Byg og 1 Td. Aal, Aalegaarden har dog i de senere Aar været tilsandet; Bøndergodset, henved 50 Td. Hartkorn, bestaar af 6 Gaarde og 5 Bol i V. og Ø. Vandet, Nors og Tved Sogne, samt 9 Husmandslodder i Klitmøller (V. Vandet S.). Det var da imidlertid begyndt at gaa tilbage for dem, thi fra 1661 af pantsætte de hyppig større eller mindre Dele af Godset navnlig til en Povl Salmondsen i V. Vandet. Endnu den 22. April 1667 udsteder Fru Anne et Pantebrev til denne; det medundertegnes af hendes Datter i Mandens Fraværelse. Den 16. Januar 1668 udsteder Fru Ingeborg Harbou selv et lignende for 100 Rdl., som Povl Salmondsen har laant hende i hendes hoie Nød og Trang til Moderens Begravelse. Den 26. Marts s. A. pantsætter hun til sin Nabo Jørgen Lykke til Søgaard 10 Td. Hartkorn af V. Nebelgaard og Ø. Nebel for 228 Rd.; dersom Pantet ei bliver indløst i rette Tid, og Panthaveren vil overtage det, skal han betale de resterende 12 (sic.) Td. med 28 Rdl. Tønden. Den 6. Mai næsteften er Buchfelt kommen hjem og bekræfter sin Hustrus Transaktioner, og den 26. s. M. udstede de i Fællesskab et nyt Pantebrev til deres Forpagter Michel Langballe; den samlede Gjæld var da voxet til 500 Rdl. 1675 skal Buchfelt have solgt Gaarden³⁾ formodentlig til Langballe, hvis Slægt siden eiede den.

¹⁾ Adelsmandtal i Gehark.

²⁾ Danske Atlas V, S. 445.

³⁾ Danske Atlas V, S. 488.

Buchfelt forsegler 1662 med et Vaaben, hvori to korslagte Standarter saavel i Skjoldet som paa Hjelmen¹⁾, og tituleres i Dokumenterne »ærlig og velbyrdig«; altsaa har han idetmindste været anset for Adelsmand, men hans Slægt er ubekjendt. Han angives at være fra Flensborg og at have tjent som Kornet²⁾. Foruden denne Datter skulle Niels Harbou og Anne Lunov have havt tre Børn, der dog maa være døde unge.

Elsebeth, Kirsten og Anne Harbou anføres i de Benzonske Stamtavler, men ere vistnok ellers ubekjendte.

Birgitte Harbou havde 1636 som Enke efter en Selveierbonde i *Vester-Stret* (Vilsted Sogn, Slet Hrd.) Trætte om Arv efter sin Svigerfader Jens Nielsen sammesteds³⁾.

Generation VII.

Niels Harbous og Mette Munks Børn.

Jørgen Harbou døde ugift efter Faderen, men før d. 14. April 1636, under hvilken Dato

Enevold Harbou gav sin Broder Christen Skjøde paa en fuld Broderlod i Arven efter deres salig Fader og Broder Niels og Jørgen Harbou; 1647 boede Enevold med sin Moder paa Østergaard og var da formodentlig alt Enkemand efter *Anne Krag*, Datter af Niels Krag til Gjessingholm, der var gift 1° med Johanne Kaas (Sparre) og 2° med Maren Mund. Han nævnes i et Adelsmandtal af 1655⁴⁾, men synes at være død før 19. Februar s. A., efterladende en Søn Niels (se ndf.).

Peder Harbou »til Hvam« fik 1628 Bestalling som Lieutenant og var baade 1629 og 1632 udkommanderet til Orlogs⁵⁾. Den 10. Marts 1633 fik han og hans senere Hustru Jomfru *Maren Mund* af hendes Søster Jomfru Sidsel Mund Skjøde paa den Anpart i en Gaard, hende var udlagt for, hvad Fru Anne Vind var

¹⁾ Jordebog over Nebel.

²⁾ Mollers Stamtavler, hvor han ligesom i Danske Atlas kaldes »Buchwald«.

³⁾ Viborg Landsting Dombog 1636 ^{20/7} (tilligemed de senere Oplysninger fra samme Kilde meddelt af Hr. Godseier Mansa).

⁴⁾ Suhms Samlinger II.

⁵⁾ Sjøell. Reg.

hende skyldig. De vare Døttre af Niels Mund til Bjerkevold og Fru Inger Prosdatter (Hørby). Kort efter er han uden Tvivl som Følge af sit Giftermaal flyttet til Norge, thi i en Række af Aar nævnes han kun her, ikke i Jylland. 1638 fik han og hans Hustru Aabygaard og Gods i Baahuslen samt Stangenes Kongetiende i Forpagtning af Kronen og han skrives da til *Jomfruland*¹⁾. Denne Gaard, der var skyldsæt for 8 Huder, tilhørte 1647 Gabriel Marselis, der havde kjøbt den af Hannibal Sehested, og ved samme Tid skrives Peder Harbou til *Bjerkeroll* (Birkidsvold). Begge Gaarde havde i sin Tid tilhørt hans Svigerforældre, den sidstnævnte tillige hans Svoger Admiral Pros Mund, efter hvis Død (1644) Peder Brockenhus til Nørholm (Nordskov?) skal have faaet (Part i?) den. Peder Harbou eiede den endnu 1666²⁾.

Han benævnes i disse Aar Skibshovedsmand og var gjentagende udkommanderet; saaledes deltog han som Chef for Orlogsskibet »Phønix« i Slaget i Listerdyb den 16. Mai 1644, og fik dernæst Ordre til at slutte sig til Ove Gieddes Eskadre, der skulde krydse i »Passet« mellem Norge og Jylland forat forhindre det megen »Lurendreieri«, der her gik i Svang, idet Skibe der angive at skulle til Øresund og Belterne, med en »durchstaaende« Vind løbe ind til Gøteborg³⁾. 1648 var han Medundertegner af den »norske Adels« Andragende om at faa lige Rettigheder med den danske⁴⁾. Fra Begyndelsen af 1654 forekommer han atter i sin Hjemstavn, som Vitterlighedsvidne o. l. og faar 24. November s. A. Skjøde paa *Slemstrup* af Jørgen Marsvin, hvem han samtidig overdrager *Storgaarden i Hvam*. Slemstrup angiver han 1661 til en Skyld af 3 Ørte Rug, 3 Skp. Byg, 2 Td. Smør og 2 Skovsvin; der kan saas 11 Td. Rug $2\frac{1}{2}$ Td. Byg og 13 Td. Havre og haves Eng til 12 Læs Hø. 1667 sælger han Slemstrup til Valdemar Daa til Bonderup. 1670 var han død.

Af hans Børn kjendes egentlig kun 2 Sønner *Claus* og *Peder*; 1672 omtaler imidlertid Sidstnævnte som sine »kjære Søstre og

¹⁾ Norske Rigsreg. VII S. 392, 397 og 631.

²⁾ Kraft: Norges Beskrivelse III S. 75 og 95.

³⁾ D. Saml. 1 R. VI S. 265 og N. Rigsregistr. VIII S. 329.

⁴⁾ Budstikken IV S. 768 og 807.

Slægt« *Claus, Niels og Christen Harbou* samt *Jomfru Mette, Inger og Cathrine Harbou*. Skjøndt nu Ordenen, hvori Personerne nævnes, synes at modsige det, er det efter den øvrige Sammenhæng (se ndf.) ikke umuligt, at der ved Niels og Christen er tænkt henholdsvis paa Fætteren (til Søgaard) og Farbroderen (til Holris). Paa den anden Side synes den Omstændighed, at Bjerkevold, der tidligere havde været skyldsæt for 12 Huder, 1670 forekommer som ufri Gaard til Skyld af 6 Huder¹⁾, at tale for, at der foruden Claus og Peder, der stadig opholde sig i Jylland, endnu har været to Sønner, der have delt det norske Gods. I en enkelt Slægtetog²⁾ nævnes ogsaa endnu en Søn *Niels*, der skal være falden ugift, som Kapitain paa den hollandske Flaade. Jeg kunde ellers være tilbøielig til at fremsætte som en rigtignok meget svagt begrundet Gissning, at Niels var den ndf. omtalte Vagtmesterlieutenant i Christianstad, og at det saa maaske var Christen, der blev skudt i hollandsk Tjeneste.

Christen Harbou var den sidste der nogenlunde formaaede at holde sammen paa Familiens gamle Besiddelser i Rinds Herred. Som tidligere nævnt fik han den 14. April 1636 af sin Broder Enevold Skjøde paa en fuld Broderlod i Arven efter Faderen og Broderen Jørgen Gaard og Gods, Mark og Skov«. Maaske dette var i Anledning af hans Bryllup, thi ikke længe efter var han gift med *Murgrethe Isaksdutter*, Datter af Isak Pedersen (Maaneskjold) og Fru Karen Urne, hvilken Sidste omtrent samtidig ægtede Christens Fætter Niels Harbou til Holris. Fættrene holdt da den 13. Oktober 1637 et Skifte, hvorved Christen som sin Hustrues Fædrearv fik udlagt, foruden en Gaard i Roum Sogn og By endel Gods paa Fyen og Lavind, men dette sidste afstod han strax (d. 31. Oktober) igjen til Niels, der i Mageskifte overlader ham sin Hovedgaard *Holris* med Tilliggende (Christen havde alt den 4. August faaet Skjøde paa Gaarden). 1646 tilskjøder Niels ham en Gaard i Jørsby paa Mors. 1652 overdrager Christen til Niels's Søn af 1. Ægteskab, *Christian Harbou* (til Nygaard) 4

¹⁾ Kraft: Norges Beskrivelse III S. 75 og 95.

²⁾ Eies af Hofjægermester Baron Düring-Rosenkrantz.

Gaarde paa Langeland¹⁾, sikkert hans Hustrus Mødrenearv. 1655 faar han af sin Brodersøn Niels Harbou Enevoldsens Skjøde paa den Lod, der tilkommer Niels i Arv efter hans sl. Fader og (endnu levende) Farmoder i Østergaard i Hvam samt Hvam Mølle med alt tilliggende Jordegods, hvilken fornævnte hans Anpart Gods for en Broder kan beløbe sig efter underskreven Jordebogs og Lodseddels Indhold til 12 Td. 1 Skp. Hrtk. Aabomaal. Forholdet mellem denne Afstaaelse og Faderen Enevolds af 1636 synes ikke ganske klart. — Det Gods Christen Harbou ved disse forskellige Transaktioner havde samlet i Rinds Herred angiver han i en c. 1659 indsendt Jordebog saaledes: i Bjerregrav Sogn en større Bondegaard, Hovgaard, (13 Td. Hrtk.), en Gaard og en Mølle i Navndrup, et Skovhus og 2 Gadehuse; i Roum Sogn en Gaard, og i Hvam Sogn en Gaard og en Halvgaard; det er skyldsæt for ialt 36 Td. Hrtk., men paa Møllen og Skovhuset nær har det alt Vedtegning om, at »Bonden er øde og ganske forarmet«. I en 1661 indsendt Jordebog er Hartkornet derfor nedsat til 25 Td. Holris Hovedgaard er i Søkendeskitte sat til 12 Td. Hrtk.; der kan saas 6½ Td. Byg, 10 Td. Rug og 12 Td. Havre, avles 16 Læs Hø og haves Skov til 48 Svin; Bygningerne ere afbrændte af Brandenborgerne.

Den 7. Januar 1662 blev der beskikket Kommissærer i Skiftet efter Fru Margrethe Isaksdatter²⁾. Hendes fædrene og mødrene Vaabener saavel som hendes Mands fandtes i sin Tid paa de øverste Stolestader i Bjerregrav Kirke³⁾. Anden Gang giftede Christen Harbou sig med Fru *Margrethe Steensen* (.Stenov-) der var Datter af Vincents Steensen til Steensgaard og Fru Anne Holck, og 1650 var bleven Enke efter Tyge Kruse til Balle. 1670 anføres Christen og Fru Margrethe som Eiere af Balle⁴⁾ og det er jo ikke urimeligt, at hun ved Skiftet efter sin første Husbond har faaet Part i denne Gaard; den gik siden over til Tyge Kruses 2 Sønner, i hvis Fædreneslægts Eie den i flere Hundreder havde været. I

¹⁾ Jordbog o. Nygaard.

²⁾ Jydske Tegnelser.

³⁾ Abildgaards Dagbøger (Oldnordisk Musæum).

⁴⁾ Adelsmandtal i d. Kall'ske Manuskriptsaml. fol. Nr. 128 (vgl. Bibliothek).

1660 angiver Fru Margrethe Hovedgaardens Hartkorn til 11¹/₂ Td., Godsets til 38 Td. 7 Skp., nemlig 5 Gaarde i Falslev By, 1 Gaard og 2 Bol i Assens By, alt i Falslev Sogn. Tilstanden var her ikke bedre end paa Holris; ved Godset i Assens tilføier hun: »Hvad der kan saas, det ved jeg ikke, af Aarsagen det af de Brandenborgere [er] ganske øde og ruineret«, og ved det i Falslev: »og skal derhos eragtes, at det er for høie Skylder Gods og har sandelig faeged¹⁾ ikke givet deres Hosbond Skilling eller Skillings Værd, siden at Svensken indkom, og kan endnu ikke give iaar, men [man] maa forstrække dem til deres Rytterskat, om man ellers vil have dem ved Husene«, hvornæst hun ender saaledes: »Hvo som ikke vil tro dette sandfærdigen at være opskreven, kan de desbedre det lade besee, og hverken Adelen eller Bonden her paa Steden kan give Skat, eftersom Skylden er paa Gaarden, for her er en slet Egn og skarp, som de selv videre kan besee.« Fru Margrethe havde ogsaa Gods andetsteds f. Ex. 7 Td. Hrtk. i Søgaard paa Holmsland, hvilke hun 1662 sælger til Niels Harbou Enevoldsen. Muligen har hun ogsaa eiet *Toustrup*, eller ogsaa er den kjøbt istedetfor Gods, hun har bragt ind i Boet, thi hun er Medudsteder, da hendes Mand i Januar 1669 giver Christen Christensen Linde, Borger i Holstebro, Pant i Gaarden med dens Gods i lille Toustrup, Kobberup og Mosby, Alt i Meirup Sogn. Denne Pantsættelse synes tildels at være sket forat hjælpe Niels Enevoldsen, af hvem Farbroderen i Februar s. A. faar Pant i Søgaard for 835 Rd. Endelig nævnes Christen Harbou i det anførte Adelsmandtal af 1670 ogsaa som Eier af *Viffertsholm*, som var tilfalden Jomfru *Maren Seefeld* efter hendes Broder Viffert. Da hun imidlertid var »vankundig og skrøbelig« og »ikke kunde regjere sig selv«, synes Fru Mette Munk, der som Seefeldernes Fasters Datter angiver sig at være deres eneste og næste Arving, tilligemed sine Sønner at have faaet Tilladelse til at overtage Godsets Bestyrelse²⁾.

Den 10. April 1676 beskikkes Palle Dyre til Trinderup og Ove Rosenkrantz til Rødkilde til Skiftekommissærer efter Christen

¹⁾ »Fæge«, jydsk og fynsk = snart, (Molbechs Dialect-Ordbog).

²⁾ Jfr. Nyt hist. Tidsskrift VI S. 220; Jydske Tegnelser ¹⁰/₉ 1663.

Harbou¹⁾); begge hans Ægteskaber vare barnløse, og, da Fru Margrethe Steensen overlevede ham († d. 13 Februar 1678), er vel Størstedelen af Arven gaaet til Stifsønnerne; men selv om ogsaa endel af Godset er tilfalden Christen Harbous Brodersønner og deres Børn, have disse neppe beholdt det ret længe.

Generation VIII.

Enevold Harbou og Anne Krag's Son.

Niels Harbou, der, som vi have set, d. 19. Februar 1655 solgte sin Farbroder Christen sit Fædrenegods, var endnu ugift, da han s. A. forseglede Hyldingen, men kort efter maa han være bleven gift. Med sin Hustru *Kirsten Orning*, Datter af Jørgen Orning til Skaarupgaard og Fru Sophie Basse (Jægerhorn), fik han Andel i Skaarupgaard og Gods og oprettede sig her af to Bøndergaarde sin egen Sædegaard, *Sludstrup*, som han den 27. Januar 1657 stillede som Sikkerhed til Mogens Krag; denne skulde nemlig i Vendsyssel m. m. hverve et Regiment Fodfolk, hvortil Niels Harbou havde forpligtet sig til for 200 Rdl. at stille 50 gode »munsterhafte« Soldater. Disse har han muligen selv kommanderet, thi d. 29. Marts s. A. nedlægges Forbud imod, at Nogen maa paaføre ham nogen Trætte i hans Fraværelse »eftersom han er udi Vores og Rigens Krigstjeneste:²⁾). I den ndf. omtalte Beretning fra Darum siges, at han har været Ritmester i dansk Tjeneste.

Den 8. Mai 1658 beskikkes Jens Bildt og Preben Banner til Skiftekommissærer, idet Fru Kirstens Broder Vill Orning er død, og Niels Harbou paa sin Hustrus, og dennes (og Vills) Stifmoder Fru Elisabeth Rodsten paa sine to Døttres Vegne ønske at skifte Godset³⁾. Ifølge en af Niels Harbou d. 30. August s. A. indgiven Jordebog havde Skaarupgaard et Tilliggende af 409 $\frac{1}{4}$ Td. Hrtk.; han havde hele Godset i Forpagtning. Den 5. Marts 1661 er hans eget Gods efter hans Lodseddels Indhold 63 $\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. 1662—63 køber han *Søgaard paa Holmsland* af forskellige Part-

¹⁾ Jydske Tegnelser.

²⁾ Jydske Registre.

³⁾ Jydske Tegnelser.

havere bl. A. Fru Margrethe Stenov og Fru Malene Holck og sælger sit Gods i Vendsyssel. 1666 maa han tage Penge op i Søgaard Gods, senere mere, indtil han 1674 pantsætter Gaarden med alt dens Tilliggende for 4,900 Rdl. til Laurids Jensen i Østertoft (Stadil S.), bl. A. for at indløse tidligere Panter navnlig Farbroderen Christens (se ovf.); 1671 angiver han Gaarden (uden Gods?) til 36 Td. Hrtk.

Efter hans Død 1675 maatte Enken og Børnene vistnok strax gaa fra Gaarden; hun flyttede med 3 Døttte til *Kastbjerg*, en Bondegaard i Bolling S. og H., hvor hun døde 1718 (begravet d. 6. Februar) 90 Aar gammel »meget jammerligen falden«¹).

Den væsentligste Efterretning om deres Børn haves fra en Indberetning, indsendt 1739 af Præsten i *Darum*²), ifølge hvilken *Mette* og *Birthe Marie* levede ugift i Darum (Gjording H.), *Anne Kirstine* og *Christense* som Enker i Haderslev(?), medens en femte Søster *Vibekke Sophie* og 3 *Brødre* (Navnene anføres ikke) vare døde. »Der er endnu nogle af deres Familie i Laaland paa fædrene Side, tilføies der, hvilket sikkert er en Reminiscent fra de gamle Jomfruers Ungdom om de langelandske Slægtninge. Efter vedkommende Kirkebøger kan endnu tilføies, at *Vibekke Sophie* er død i Bolling, 76 Aar gammel, 1736 (begravet 1. Januar 1737), *Birthe Marie* og *Mette* begge i Darum 1746 (begravede henholdsvis d. 22. Mai og d. 14. Juni). Bagest i Darums ældste Kirkebog findes uden Datum men efter d. 9. April 1723 en Forloverattest for *Berthe Marie Nielsdatter Harboe* og *Michel Storm* »barnfødt i Norge, som har tjent ved Krigen og 1716 faaet Afsked fra Oberst Scholtens Inf. Regt.«; Forlovere ere to af Sognets Bønder; videre Oplysninger savnes. Om Sønnerne vides aldeles Intet; blandt de ved samme Tid i Ringkjøbing levende Personer af Navnet *Harboe* (se Indledningen), findes ifølge Ministerialbogen ganske vist Navnene *Christen*, *Niels*, *Peter*, *Mette* og *Kirsten*, men deraf kan jo Intet udledes. En *Claus Nielsen Hardebou* fik 1702 af sin Svigerfader *Morten Jensen Schierum*, Stykjunker paa Korsør Slot, Skjøde paa en Bonde-

¹) Kirkebogen.

²) Klevenfeldt.

gaard i Stoense Sogn, Vesten paa Langelands Hov, og pantsatte 1708 samme Gaard for 188 Rdl. til Mag. Niels Holgersen, Sognepræst til Ørslev (V. Flakkebjerg H.); han kaldes 1708 »nu Trompeten ved Oberst Lepels Kompagni i Sjælland«¹⁾; maaske det er en af Sønerne.

Generation VIII.

Peder Harbou og Maren Munds Børn.

Claus Harbou var Forpagter paa Slemstrup, da Faderen 1667 solgte Gaarden; han benævnes forøvrigt endnu langt senere »til Slemstrup«, men skrives til andre Tider »residerende udi *Støttrup*« (1670) eller »sitzhaftig udi *Frebjerg*« (1678) begge i Farsø Sogn, hvor han havde faaet Gods med sin Hustru *Anne Pors* (o: Børialsen), Datter af Jørgen Pors til Frebjerggaard og Fru Else Frebjerg. Da Svigerfaderen 1660—62 paa egne og Børns Vegne indgiver Jordebøger, er Godset noget over 50 Td. Hrtk., men deraf svares 15¹/₂ Td. aarlig til hans Hustrus Moder Fru Maren Krag, sl. Bagge Griis's. I Februar 1667 fik Claus Harbou Skjøde paa *Mølgaard* af Christen Munk til Hvandstrup, men allerede en Maaned efter sælger han atter Gaarden til sin Medsvoger Anders Skjønning, gift med Else Pors. Hans Navn forekommer senere flere Gange, senest 1687, ved Kommissarie- og Indførselsforretninger, som Vitterlighedsvidne o. l., i Reglen sammen med Porsen og Munker²⁾. En Søn, *Peder Harbou*, kjendes kun fra Slægtbøger.

Peder Harbou skrives ligesom Broderen sædvanlig til Slemstrup, undertiden ogsaa til *Vorgaard* eller til *Røgilgaard*, i hvilke Eiendomme hans Hustru *Anne Bille* havde Part, henholdsvis paa fædrene og paa mødrene Side. Hun var Datter af Peder Bille til Lindved og Fru Kirsten Skeel. 1656 pantsætter Peder Harbou og hans Hustru Gods i Bælum, altsaa henhørende til Vorgaard; 1664 sælge de Gods i Veilby Sogn, Vends Herred paa Fyen³⁾. I September 1671 pantsætter han, hvad der maatte tilfalde ham i Arv,

¹⁾ Fynbo Landstings Skjøde- og Pantebog.

²⁾ Hans Segl og Underskrift findes i topogr. Saml. p. Papir, Skjersø Nr. 12.

³⁾ Fynbo Landstings Skjøde- og Pantebog.

Jordegods eller Løsøre, efter hans Farmoder Fru Mette Munk og gennem hende efter Jomfru Maren Seefeld til Reffs og Viffertsholm. Kort efter synes Fru Mette at være død og Gjælden klaret med Arven efter hende, thi i Juni 1672 pantsætter han paany, hvad der »i Anpart med hans kjære Søstre og Slægt« (af hvilke Claus allerede har solgt sin Arvelod) kan tilfalde ham i Arv efter Jomfru Maren Seefeld »heller og den første Arvelod som jeg arveligen enten fædrene eller mødrene kan tilfalde herudi Rigen« (altsaa ikke Norge?). Han kalder sig her »kongl. Mayts Lif-Guardie under Oberst Arenstorff«. 1664 faar Peder Harbou, Livgarde, istedetfor en Afregning paa 1119 Rdl., som er tilfalden ham i Arv efter hans Forældre, en Boeslod, som ved Christianshavns Raadstueret var fradømt en Tyvehæler¹⁾.

Hans Ægteskab var barnløst; ifølge en enkelt, iøvrigt tvivlsom Optegnelse²⁾, skal hans Enke senere have ægtet en Johan Barnekow.

Niels Harbou var som anført Navnet paa en tredie Broder og en Person af dette Navn blev efterat have tjent i Livgarden i 10 Aar (samtidig med Peder Harbou), 1676 Vagtmester-Lieutenant i Christiansstad og forblev i denne Stilling, indtil Staden atter blev overgivet til de Svenske. Af et Andragende, som han d. 6. April 1678 ingiver til Stadens Guvernør v. d. Osten, ses, at han har Hustru og Børn hos sig i Fæstningen³⁾. Efter dennes Overgivelse kom han til Kjøbenhavn, og var da som Følge af den under Stadens tvende Beleiringer »udstandne store Travallie och huuðleye och dyere fortæring« ikke blot geraadet i stor »wydtløftighed og skyldt«, men Strabadser og Bekymringer kastede ham paa Sygeleiet, saa at han Natten mellem d. 7. og 8. November 1679 i Vildelse druknede sig i Christianshavns Kanal. Hans Boeslod var nu som en Selvmorders hjemfalden til Kronen, men i Betragtning af de foranferte Omstændigheder fik hans Enke *Helvig Groot* atter Boet udleveret. Dets Aktiver ansloges til ialt 941 Rd., herunder 2 Huse i St. Sophie-gade paa Christianshavn, købte af Maren sl. Erik Munks for 550

¹⁾ Sjæll. Tegnelser.

²⁾ Af afd. Kmhr. Oberst du Plat.

³⁾ Kommissarieregnskab for Christiansstad.

Rd.; hans tilgodehavende Afregning var 225 Rd., Boets Gjæld 806 Rd. Blandt Papirerne fandtes, uden at Enken kunde forklare, hvorfra det skrev sig, et Kjøbebrev udstedt Ous d. 8. August 1664 og læst ved Haldens Thing d. 25. Oktober s. A., hvori velb. Peder Bagge til Jens Jensen, Foged over Ide og Marker, sælger en Arvetomt paa Østerøens Grund, hvor Fogdens Hus staar, og som tidligere havde været beboet af Ole Holk¹⁾. Den Afdøde synes altsaa at have været i Norge og der at have staaet i Forhold til Peder Bagge til Holmegaard, med hvis Slægt Peder Harbou til Jomfruland paa flere Maader ses at have staaet i Forbindelse²⁾. Det er imidlertid alt indrømmet, at den her omhandlede Niels Harbous Tilknytning til Slægten er høist usikker.

Om de ovennævnte Børn vides Intet; de nævnes ei i Akterne om Faderens Død m. m. Muligen kunde dog den under Niels Harbou til Søgaard omtalte Claus Nielsen Hardebou være en Søn.

Den 4. April 1704 lod en Monsr. Lindemand (sin Svigermoder?) »sl. Fru Leut. Harbos« Lig begrave paa den til Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn hørende store Kirkegaard og betalte derfor 4 Rd.³⁾. Dette er formodentlig Helvig Groot, jeg kjender da ingen Anden, paa hvem det kunde passe.

Generation VII.

Christen Harbous og Birgitte Munds Børn.

Søren Harbous Plads paa Stamtavlen har ikke kunnet bestemmes efter samtidige Kilder. I de Benzonske Stamtavler anføres han imidlertid som Søn af Ovennævnte og hans Fornavn peger jo ogsaa hen paa, at han er Dattersøn af Søren Mund. At han, som det synes, er død i Vinteren 1629—30 (se ndf.), altsaa ved samme Tid som Faderen, kan saa forklare, at han ved forskellige Rets-trætter, der opstaa efter dennes Død⁴⁾, ikke forekommer blandt Arvingerne.

¹⁾ Sjæll. Tegnelser og Indlæg 1680.

²⁾ Jfr. Norske Rigsregistranter VII, S. 397 og 541.

³⁾ Kirkebogen.

⁴⁾ Viborg Landsthings Dombøger (for Aarhus og en Del af Viborg Stift) 1680 ⁴/₁₂ og 1633 ²/₃.

Han synes at have været en i sin Tid ret bekendt Mand, da han omtales i flere Beretninger, der ikke kjende noget til hans samtidige Slægtninge¹⁾; det omtales at han har været Kapitain i Ostindien uden at Tiden nærmere er angivet²⁾; imidlertid er det rimeligt, at han nylig var kommen hjem den 28. April 1626, da Rentemesteren Christopher Urne fik Ordre til at lade ham faa hans resterende Besoldning fra den Tid han uddrog fra Kjøbenhavn, til han ankom til Dannisborg i Ostindien³⁾. Under 7. August næstefter fik Forvalteren ved det ostindiske Kompagni Paalæg om at lade ham faa, hvad der tilkom ham; han havde nemlig klaget over, at der paa den ostindiske Reise var tilsagt ham 24 Gylden maanedlig Lønning, der siden var forbedret med 4 Gylden, medens Kompagniet nu vilde knappe ham af med 20 Gylden⁴⁾. Den 9. April s. A. havde han faaet Bestalling som Kapitain tillands og tilvands med en aarlig Løn af 200 Rdl. kurant og »sædvanlig Hofklædning paa sig selvanden«⁴⁾ og den 1. Mai Søpas paa kgl. Maj.s Skib »Fides«, der i en Eskadre under Henrik Vinds Kommando skulde konvojere det islandske Kompagnis Skibe til Halvveien mellem Færøerne og Island og derefter krydse langs Norges Skjær samt mellem Næsset og Skagen og holde Søen ren for Fribyttere⁴⁾. 1627 var han om Foraaret Chef for Fregatten »Flensborg« i den ved Weser-Mundingen stationerede Eskadre⁴⁾ og fik den 25. November Ordre til at udtage Søfolk i Norge⁵⁾. Den 5. Februar 1628 fik han en ny Bestalling med en aarlig Løn af 300 Rdl. I 1628 var han Chef for Orlogsskibet »Raphaël«, men senere forekommer han ikke; 1630 kommanderes »Raphaël« af Underadmiral Børge Juel⁶⁾ — rimeligvis er Søren Harbou død i Mellemtiden (se ndf. ved Søsteren Mette).

Niels Harbou forekommer første Gang den 12. Juli 1622 ved sin Moders Mosters Jomfru Else Glambeks Begravelse i Horsens⁷⁾,

¹⁾ Allerøde Adelslexiconet finder Anledning til udtrykkelig at dementere, at han skulde have været den sidste Mand af Slægten.

²⁾ Kaasbølls Register Tome II, Kalls Haandskriftsaml., fol. Nr. 122 (der dog synes at have øst af samme Kilde).

³⁾ Sjæll. Tegnelser.

⁴⁾ Sjæll. Register.

⁵⁾ Norske Rigsregistr. V, S. 639.

⁶⁾ Garde: den D.-n. Sømagts Historie I.

⁷⁾ Personalhist. Tidsskr. III, S. 54 ff.

men har vel dengang været meget ung. Ogsaa han har været Kapitain i Ostindien¹⁾) formodentlig samtidig med eller kort efter Søren, saa at det altsaa var efter Hjemkomsten derfra, at han den 1. Januar 1628 fik Bestalling som Lieutenant »tilskibs og ellers tillands og tilvands.²⁾; i Sommeren 1630 var han Næstkommanderende paa Orlogsskibet »Neldebladet (Underadmiral Jørgen Orning)²⁾). Formodentlig har han ogsaa senere været til Orlogs, thi i Ligtalen over hans Son (se ndf.) kaldes han kgl. Maj's Skibskapitain«.

Omtr. 1629 blev han gift med *Birgitte Galt*, Datter af Axel Galt til Tyrrestrup og Fru Mette Rantzau. Det Barn, der fødtes i dette Ægteskab, og som kostede Moderen Livet, kom til Verden den 30. September 1630 i Horsens, og det kan være saameget rimeligere, at Niels Harbou har taget Bolig i denne By, som han her var saa at sige Dør om Dør saavel med sine Svigerforældre som med sin egen mødrene Slægt Munderne til Serridslevgaard. Et halvt Aarstid før hans Hustru var imidlertid hans Fader død (før 17. Marts³⁾) og der opstod nu en Trætte om Arven, idet Enken Fru Birgitte Mund i Henhold til et Morgengavebrev (dateret Horsens, St. Martini Aften 1595) fra hendes afluode Husbond mente sig berettiget til at sidde i uskiftet Bo for Livstid, medens de to Sønner, Niels og Jørgen, paastod, at denne Disposition af sig selv maatte være bortfalden, da der var Livsarvinger. Skiftekommissærerne Iver Lykke til Bigum og Bagge Griis til Trinderup turde ikke afgjøre Sagen, da den angik »en Adelspersons Haand og Segl«. »Da det dog ikke nogen Adelspersons Ære er gjældendes«, fik under 1. December 1630 Rigsraaderne Hr. Jørgen Skeel til Sostrup og Otte Skeel til Hammelse Brev om at skille Trætten³⁾), og deres Afgjørelse maa hurtig være falden ud til Fordel for Sonnerne, thi allerede den 27. Januar 1631 faar Niels af Jørgen Skjøde paa hans Halvpart af Holris Hovedgaard. Den 26. September s. A. faar Niels af sin Svoger Erik Orning Skjøde paa en dennes Hustru tilfalden Søsterlod (3¹/₂ Td. Hrtk.) i det til Holris hørende Bøndergods.

¹⁾ Kaasbøll, Kall, anf. St.

²⁾ Sjøell. Registre.

³⁾ Jydske Tegnelser, Viborg Landstings Dombog 1630 ¹⁴/₆.

Om Fru Birgitte Mund kan endnu meldes, at hun 1631 solgte Gods i Hornborg S. Nim H., 1633 i Idum S. Ulvborg H. og 1636 i Veirse S. Hind H., samt i Tandrup S. Nim H. Hun er død før 1647 og begravet i Bjerregrav Kirke, hvor hendes og hendes Mands Vaabenskjolde endnu findes paa begge Sider af Alteret¹⁾.

1631 ansøger Fru Dorte Friis, Mogens Godskes om, at Christopher Blik og Niels Harbou maa skifte mellem hende og hendes afdøde Mands Søster²⁾. I Marts 1634 føre to af hans Søstre Klage over ham (se ndf.). I Januar 1636 køber han af Enevold og Erik Lunov en Gaard i Roum, men sælger i Juli s. A. og i Januar 1637 et Par Gaarde i Hvilsom til Hr. Mogens Kaas. Ved samme Tid falder hans andet Giftermaal med Fru *Karen Urne*, Datter af Hans Urne til Dræbygaard og Fru Inger Baad til Tidselholt. Fru Karen havde af 1ste Ægteskab med Normanden Isak Pedersen (Maaneskjold) en Datter Margrethe, der omtrent samtidig blev gift med Christen Harbou, og det er da tidligere omtalt, hvorledes de to Fætttere arrangerede sig paa den Maade, at Christen fik Holris med tilliggende Gods i Rinds Herred (bl. A. den føromtalte Gaard i Roum) medens Niels fik Gods paa Langeland og Fyen. Af dette var oprindeligt udlagt til Stifdatteren: en Fjerdepart af Nygaard Hovedgaard med ubetydeligt Gods, samt i Tidselholt Hovedgaard 12 Td. 4 Skp. med en Fæstegaard i Espe, en i Kværndrup og en Gaardpart i Oure, hvorhos var bestemt, at hun efter Moderens Død endnu skulde have 13 Td. 3¹/₂ Skp. Bøndergods paa Langeland eller Fyen samt en halv Gaard i »Kiereby« (?). Det Gods Fru Karen Urne selv medbragte, saavel som det hun arvede efter sin Søster Fru Margrethe Urne, gift med Jørgen Mund til Tidselholt³⁾, har vel paa lignende Maade ligget spredt paa Langeland og Fyen, men i saa Fald har Manden forstaaet efterhaanden at tilvejebringe et samlet Komplex paa førstnævnte Ø, hvor hans Besiddelser c. 1650 kunne antages at have været følgende: Hovedgaardene *Nygaard* (c. 26¹/₂ Td. Hrtk.) og *Egelykke* (c. 24¹/₂ Td.), en Vandmølle paa dennes Grund, samt 3 Bøndergaarde i Bødstrup, 5 i Snøde og 8

¹⁾ Klevenfeldt; Meddelelse fra Hr. Evald Tang Kristensen.

²⁾ Viborg Landstings Dombog, 1631 ²³/₄.

³⁾ Jydske Tegnelser.

i Stoense Sogn, alt i alt 130—140 Td. Hrtk. Egelykke havde han da først nylig erhvervet; noget senere fødte han dertil *Hegnet* (c. 8³/₄ Td.), der 1646 tilhørte Johan Hoben¹⁾, 1651 Christopher Kremmer²⁾ (Cremohn?), begge Adelsmænd, men vistnok iøvrigt ubekjendte.

1651 døde Fru Karen Urne, og det er vel det Gods, Fru Margrethe Isaksdatter havde arvet efter hende, som Christen Harbou til Holris i Januar 1652 solgte den Afdødes Stifsøn *Christian Harbou*, der nu var bleven voxen og Aaret efter fik Nygaard overdraget af Faderen.

Kort efter (d. 2. Marts 1653) giftede denne sig 3die Gang med *Elisabeth Thermo*, Datter af *Otto Thermo* og Fru *Berthe Vind*, hvilken Sidste under 20. Februar s. A. havde erholdt Bevilling til at lade dem vie hjemme paa sin Gaard³⁾ (Ottestrup, Ørslev S., Ringsted H.). Bruden var af en gammel adelig Slægt, der ligesom de med den besvogrede Familier, Barleben, Schapelau og Barfus (se Otto Harbous Testamente) hører hjemme i Mark Brandenburg og specielt i Kredsen Ober-Barnim, hvor den her omhandlede Linies Stamgods *Hohen Finow* er beliggende; en nulevende Linie er 1804 bleven optaget i Rigsfriherrestanden⁴⁾. En Bartholomæus von Thermouw var 1571—72 Hofsinde hos Frederik II og (hans Søn?) Otto von Thermo blev 1627 ansat i samme Egenskab ved Christian IV's Hof; 1630 blev han Jægermester og som saadan afgiftsfrit forlenet med Lyse-Kloster (i Sdr. Bergenhus Amt); 1632 ægtede han Berthe Vind, Datter af Jacob Vind til Grundet og Fru Else Hæg, og døde 1640 efterladende 2 Døttre. S. A. købte hans Enke Ottestrup⁵⁾; 1656 købte hun af sin Svigersøn for 1700 slette Daler den lille Sædegaard *Hegnet* og fik Aaret efter sin anden Datter Else gift med den førstes Stifsøn *Christian Harbou*

¹⁾ Herredagsdombog 1646 ³⁹/₄.

²⁾ Nævnes som Vitterlighedsvidne i et Skjøde (dat. Egelykke d. 26. Oktober 1651), der, tilligemed 23 andre Originaldokumenter vedrørende Gods paa Langeland, endnu er Familien Harbous Besiddelse.

³⁾ Sjæll. Reg.

⁴⁾ Frh. v. Ledebur: Neues preuss. Adelslex.

⁵⁾ Medd. fra Rentekammerark. 1872, S. 127 og 147; 1873, S. 158. Erslev: Len og Lensmænd 1596—1660, S. 84. Danm. Adelsaarbog 1887, S. 485.

til Nygaard. — 1662 eiede hun af Ottestrups Gods endnu kun 1½ Td. Hrtk., derimod c. 48 Td. i Refs Herred (Thy). Hun levede endnu den 26. Februar 1665, men var død den 1. April 1668, paa hvilken Dag Fru Elisabeth Thermo angiver at have arvet Hegnet efter hende¹⁾. Skiftet efter hende holdtes dog først 1669²⁾.

Hvad nu Niels Harbous øvrige Liv paa Langeland angaar, da vil han neppe kunne siges fri for at have været noget trættekjær, thi ikke blot laa han jevnlig i Strid med sin Nabo Vincents Steensen til Steensgaard angaaende Markeskjel, Jagtrettigheder o. l., men ogsaa de offentlige Ombud, der til forskjellige Tider tilfaldt ham, gave hyppigt Anledning til Processer, der atter affødte andre lignende; det er saaledes ikke sjældent, at han har 2—3 Processer om Aaret for Kongens Retterthing.

Af de omhandlede Ombud kan nævnes følgende: 1641 gjør han tilligemed Henrik Jespersen (Mylting) til Holmegaard og Mandrup Abildgaard til Skodborg Indførsel i noget Claus Buchwald til Pronsdorf tilhørende Kjøbstadgoods paa Fyen³⁾.

1643 er han ved Skiftet efter ovennævnte Henrik Jespersen Væрге for dennes Søn Peder Henriksen, hvilket Værgemaal han beholder til 1651⁴⁾.

1645 er han Væрге for Fru Karen Pors, Bernt von Dedens Enke, ved Skiftet efter hendes Broder Sti Pors⁵⁾.

S. A. udmeldes han tilligemed Erik Kaas til Hjortholm til at gjøre Indførsel hos Jørgen Marsvin til Avnsbjerg og Fru Margrethe Mormand, Steen Billes Enke⁶⁾.

1647 beskikkes han til Væрге for Jørgen Ascherslebens efterladte Døtre under deres Broder Anders's Fraværelse⁷⁾.

S. A. gjør han tilligemed Jokum Buchwald til Langesø Indførsel hos afgangne Claus Brockenhus's Arvinger⁸⁾; 1649 skal han m Fl. mæggle Forlig mellem Vincents Steensen paa den ene og Jørgen Hartvig samt Fru Elisabeth Hartvig, afg. Korfits Mormands paa den anden Side⁹⁾.

(Fortsættes).

¹⁾ Jordebog.

²⁾ Fynske Tegnelser.

³⁾ Herredagsdombog 1646.

⁴⁾ Fynske Tegnelser, jfr. Herredagsdombog 1649.

⁵⁾ Herredagsdombog 1649.

⁶⁾ Jydske Tegnelser.